

۹ دسمبر ۲۰۲۱

داکتر عبدالرحمن زمانی

نهائی شدن پلان نصب کردن شاه آینده در ملاقات سردار نادر خان با سفیر همفریز در پشاور (به اساس اسناد آرشیف انگلستان)

سفیر انگلیس فرانسیس همفریز (Francis Humphrys)، یکی از طراحان و مهره های عمده توطئه های انگلیس علیه رژیم امانی، بتاريخ ۲۵ فبروری از کابل ذریعه طیاره و نادرخان از بمبئی ذریعه ریل به یک وقت به پشاور رسیدند. همفریز اظهار داشت که تقدیر یکبار دیگر او و نزدیک ترین دوست قدیمی اش را در یک زمان و محل یکجا ساخت. (قابل یاد اور نیست که آخرین ملاقات خصوصی همفریز وزیر مختار انگلیس ها با سردار نادر خان که در آن وقت سپه سالار و وزیر حربیه رژیم امانی بود، در کابل به تاریخ ۱۳ جون سال ۱۹۲۳م صورت گرفته بود. گزارش مفصل آن ملاقات را می توانید در مضمون [سوابق، روابط و تعهد سپه سالار محمد نادر خان به همکاری با انگلیس ها](#) بخوانید). همفریز بعد از استقلال افغانستان و معاهده ۲۲ نومبر سال ۱۹۲۱ اولین سفیر انگلستان در کابل تعیین و از تاریخ ۲۷ جنوری ۱۹۲۲ تا ختم حکومت غازی امان الله خان و مؤفقیقت توطئه هایش در آنجا بود.

همفریز یک مامور باتجربه انگلیس بود که قبل از آن بین سالهای ۱۹۰۴ تا ۱۹۱۷ در پوست های مختلف سیاسی ایالت سرحدی شمال غربی کار کرده و در سال ۱۹۱۸ هم برای مدتی در قوای هوایی شاهنشاهی نو تاسیس انگلستان در هند بریتانوی مأموریت داشت. او بعد از آن بحیث پولیتیکل ایجنت خیبر و معاون وزارت خارجه حکومت هند بریتانوی کار کرده و با امور افغانستان و خصوصیات افغانها آشنائی کامل داشت. خانم همفریز دختر «هیرالد ارتر دین» اولین کمشنر عمومی ایالت سرحدی شمال غربی بود.

ماستر پلان انگلیس در افغانستان تنها به از بین بردن و یا تعویض امان الله خان خلاصه نمیشد، ورنه با کناره گیری او از صحنه مشکل حل و نیازی به ادامه بازی خطرناک برای نه ماه دیگر باقی نمی ماند، بازی ای که در آن اقتصاد نیم بند و ابتدائی کشور از بین رفته، سیرانکشاف و پیشرفت مملکت نیم قرن به عقب کشانده شده و افغانستان به صحنه خانه جنگی ها و برادر کشی ها و مصایب گوناگون تبدیل گردید.

اسناد و شواهد نشان میدهند که در پلان انگلیس ها برانگیختن احساسات مردم افغانستان علیه رژیم امانی، ضعیف ساختن رژیم و ایجاد هرج و مرج در کشور، آماده ساختن زمینه تقاضا و دعوت به نامزد مورد نظر انگلیس ها و در نهایت روی کار آوردن رژیمی که حافظ منافع انگلیس ها در منطقه باشد، شامل بود.

درین جا یکی از مهمترین اسناد آرشیف انگلستان را که نقل صورت جلسه ملاقات سفیر همفریز با سردار نادر خان و برادرانش (سردار هاشم خان و سردار شاه ولی خان) در پشاور میباشد، در رابطه با نهائی شدن پلان

نصب کردن شاه آینده افغانستان نقل میکنم، پلانی که وارد شدن ماستر پلان انگلیس ها به مرحله نوین را نشان میدهد.

محمد نادر خان و برادرانش بتاريخ ۲۸ فبروری در پشاور با همفریز ملاقات کردند. **درین ملاقات اولین سؤالی را که نادر خان طرح کرد این بود که «انگلیس ها چه کسی را برای نشستن بر تخت افغانستان ترجیح میدهند، و آیا لمان الله خان یک کلنیدقبل قبول است؟»** او بعد از گرفتن اطمینانی که انگلیس ها به امان الله خان، حبیب الله کلکانی و علی احمد خان کمک نمیکنند، جزئیات پلان را فهمید. پلان طوری طرح شده بود که مسئولیت سقوط رژیم امانی به عوض انگلیس ها بگردن خود او یعنی اشتباهاتش در رابطه با اصلاحات و عجله نمودن در تطبیق آن دانسته شده، و آوردن شاه آینده هم کار انگلیس ها نی بلکه انتخاب مردم پنداشته شود. **نادر خان از همفریز خواست، بحيث یک دوست سابقه، وی را در راه پیاده کردن این پلان رهنمائی کند. به او گفته شد که باید نقش یک قهرمان و ناجی مردم را در جلوگیری از ادلمه جنگ داخلی بازی کند. بهترین راه برای رسیدن به این هدف و ادار ساختن قبایل افغانستان به فرستادن نمایندگان شان به یک مجلس در منطقه مرکزی [لویه جرگه] خواهد بود. ستلیک نفر را بحيث پادشاه انتخاب کنند. بدین وسیله افغانستان از خطر تجزیه و ملوک الطوائفی نجات یافته و او هم القاب قهرمان و ناجی و ..... را بدست خواهد آورد.**

بر او تاکید شد که این همه باید تحت نام آن پالیسی [نام نهاد] «بی طرفی و عدم مداخله در امور داخلی افغانستان» که قبلا در مجلس عوام انگلستان قرائت شده بود، صورت بگیرد. بریتانیای کبیر آماده است تا به شاه جدید برای کامیابی در تاسیس یک حکومت با ثبات در سرتاسر کشور دست دوستی اش را دراز کند.

نادر خان از سفیر انگلیس برای مشوره و اطمینان شخصی اش به گرمی سپاسگذاری نموده گفت که **«بسیاری از شک های که در ذهنش وجود داشت، رفع شدند»**. او گفت که برای خدمت و نجات کشور از برپادی سعی اعظمی بخرچ خواهد داد. او علاوه کرد که برای پیاده نمودن پلان چاره ندارد جز اینکه خود و برادرانش به کشور سفر نموده، مجلس نمایندگان اقوام را دایر، و با اتفاق آرا برای جلوگیری از خونریزی کار کند. نادر خان پیشنهاد کرد که برای سه روز بیشتر در پشاور بماند، بعد از آن یک برادر برای ملاقات با برادرشان شاه محمود خان به جنوبی رفته، او و برادر دیگر احتمالاً به جلال آباد خواهند رفت.

نادر خان در آخر اظهار داشت که بریتانیای کبیر یگانه کشوریست که در روزهای پریشانی افغانستان، دوستی حقیقی را نشان داده است. او از هموطنانش شواهدی را بدست آورده است که بیطرفی و ثبات انگلیس ها شهر کابل و سفارتخانه های خارجی را از نابودی نجات داده و انشا الله اگر ما بتوانیم نظم را برقرار کنیم، افغانستان این نیکی را هرگز فراموش نخواهد کرد. (تلگرام شماره ۲۲۲ مؤرخ اول مارچ ۱۹۲۹ سفیر کابل از پشاور به وزارت خارجه انگلستان).

به توصیه همفریز محمد نادر خان با کمشنر عمومی ایالت سرحدی شمال غربی نیز ملاقات های نموده و جزئیات کار را با او و همکارانش مورد مذاکره قرار داد. ضمن این مذاکرات اشخاصی را که باید بین آنها و وظیفه قاصد

و رابطہ را اجرا کنند ، نیز بہ ہمدیگر معرفی نمودند۔ این اشخاص از طرف انگلیس ہا ایم ای حکیم و شیخ محمد صادق و از طرف نادرخان حاجی محمد اکبر خان و اللہ نواز خان بودند۔

TELEGRAM P., FROM MINISTER, KABUL, PESHAWAR, TO FOREIGN OFFICE,
LONDON, No. 236, DATED THE 1ST (RECEIVED 2ND) MARCH 1929.

(Repeated to Foreign, New Delhi)

Priority. March 1st. In continuation of my telegram No. 263 (see Serial No. 466). Nadir Khan and his brothers Muhammad Hasham, ex-Minister of Moscow, and Shahwali, ex-G. O. C., Kabul Army Corps, on evening of February 27th came to see me. Nadir Khan first pressed me to

tell him who my Government would prefer to sit on the Afghan throne and he asked particularly whether Amanulla was an acceptable candidate. I replied that speaking in my private capacity as a friend that my

Nadir Khan then pressed me to advise him as an old friend what he should do. I replied that I could not offer him any advice except to try to prevent a continuance of civil war and act as a patriotic Afghan. The best way to do this seemed to me to be to induce tribes of Afghanistan to send their representatives to convenient central meeting place and try to get them to acknowledge one as their king, whether Amanulla or anyone else. This seemed the only way to prevent breaking up of Afghanistan into separate tribal communities, which would mean the end of its existence as a nation. I reminded him of your declaration in the House of Commons that Great Britain would be ready to hold out to the King who succeeded in establishing a settled Government throughout the country, the hand of friendship.

Nadir Khan thanked me warmly for the friendly advice and private assurances and said that many doubts that had been working in his mind were laid to rest. He said he would do his best to save his country from ruin and that there was no other means to do this except for him with his brothers to tour the country, convene a meeting of tribal representatives, and work for cessation of bloodshed and unanimity.

He finally remarked that Great Britain was only country which had shown towards Afghanistan in her distress the true spirit of friendship. He had received proof from his countrymen that British impartiality and firmness had saved city of Kabul and Foreign Legations from destruction and Afghans would never forget all this when they succeeded in setting their house in order if God so willed.

منبع: اسناد آرشیف ہند بریتانوی، تلگرام شماره ۲۲۶ مؤرخ اول مارچ ۱۹۲۹ سفیر کابل از پشاور بہ وزارت خارجہ انگلستان۔

(پایان)

مقالات قبلی عبدالرحمن زمانی درین رابطہ :

د پانو شمیرہ: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

1. [ادعای بیطرفی ظاهری و حمایت مخفیانه انگلیس ها از سردار نادر خان](#)
2. [چند سندی در باره ایم ای حکیم بحیث رابط بین سردار نادر خان و انگلیس ها](#)
3. [علت تأسف انگلیس ها از استقبال بدون تشریفات از جنرال نادرخان در بندر بمبئی](#)
4. [مخفی نگهداشتن ارتباطات و مسافرت سردار نادرخان و نقش ایم ای حکیم بحیث رابط بین سردار نادر خان و انگلیس ها](#)
5. [سردار نادر خان قبل از برگشت به وطن با مقامات انگلیسی مخفیانه ارتباط داشت](#)
6. [تعجب سفیر انگلیس ، افشای راز مهم و بهائیکه سردار محمد نادر خان در رابطه همکاری ی با انگلیس ها پرداخت.](#)
7. [سوابق، روابط و تعهد سیه سالار محمد نادر خان به همکاری با انگلیس ها](#)
8. [پیشکش یک قسمت بزرگ خاک افغانستان توسط سردار محمد نادر خان به انگلیس ها- به رویت اسناد آرشیف محرمانه استخبارات انگلیس](#)
9. [نکات چند پیرامون اعلامیه "کشف الحال نادر به قلم اعلیحضرت امان الله خان و رساله تردید شاعیات باطله شاه مخلوع](#)

د پانو شمیره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ